

A → A₂

(Боривој Герзић: *Један животи какав јесће*, Ренде, Београд, 2012)

Један сасвим обичан животи – збирка кратких прича која представља избор из двадесет година списатељства Боривоја Герзића – пати од потенцијално опасног случаја погрешног читања. Погледа ли читалац наслов ове књиге, а потом и поруку издавача који на задњој корици која најављује (парафразирају) приче о проналаску лепоте и узбудљивости у малим стварима „које живот значе“, вероватно ће очекивати баналну животну прозу прожету подједнако баналним квазимудростима. Истина је сасвим супротна!

Задња корица ипак лепо описује језик ове књиге. Герзић, како тамо стоји, заиста пише хиперреалистички, или боље рећи хиперперцептивно, у низовима слика и опажања које потом филмски монтира у кохерентне и проточне кратке приче. Такав стил ретко прелази у сувоћу јер, поред дара за кинематографију, у Герзићевим прсти-ма лежи и микропесник. Текст је тако обогаћен и ситним поетским интервенцијама (негде мање, негде више: приче „Мали учитељ“ и „Боље никад него“ су на ивици да постану песма у прози) које спречавају приповедача ове књиге да постане сувише фактуалан и свезнајућ у својим опажањима, уносећи неопходне прстохвате субјективности или личних импресија у кратке приче које су све до једне писане из првог лица. Писац тако понекад неће знати да ли је из воза видео птицу или девојку *месача-стој* лица и *водњикавих очију* („Испред неба, преко мене“), или ће кренути да прича о нечему што је опазио, а потом престати („Малитунде“): *Месец је... не, не о месецу*.

У тим причањима из првог лица, прозни субјект *Једној животи какав јесће* дотиче се и баналних и великих ствари, и бубамара и цркава и одлазака на WC шољу и смрти, али Герзић у животним тривијалностима никад не види лепоту или вредности и ту лежи она замка погрешног читања. Главни-колективни лик ових кратких прича ретко ће према људима или догађајима осетити ишта више од мерсоовске равнодушности, ретко када ће им се поново вратити једном када напусте његово видно поље. Стање Герзићевог лика/ликова је одраз Герзићевог света који се налази у некој врсти ентропије затвореног система у фази топлотне смрти; где су сва опажања већ опажена, сви доживљаји проживљени, а све информације прерађене. Отуд и та равнодушност која у животним стварима, малим или великим, више не може препознати лепоту, узбудљивост или вредност (ма како нас задња корица лагала). Герзићев Град – јер његова проза је урбана, чак и када се дешава ван у шуми или пешчари – не разликује се од Герзићеве Собе, недефинисано скученог простора. У таквом ГрадуСоби, журке и секс су фактуалност, метрополис је више позадинска бука него релевантна позорница догађаја, а вештачки осећај животности долази тек са туристичким про-спектима („Куба Либре“, „Вавилоне, Вавилоне“).

Леп симбол таквог ентропијског урбаног искуства је кратка прича „Буртина кућа“, односно мотив аутомобила у којем главни јунаци, затворени и презнојени, лутају једним руралним простором све док не дођу до циља своје потраге, обележеног псеудо-градским уличним знаком (табле са именом улице закуцане на једно дрво), односно све док се, прелазећи преко хтонских шина, на крају не врате из *оној меканој и не-сћварној свећи* (забаченог шумарка) на *чврстој макадамској јуш*. Динамика у Герзићевим причама је такође само илузија, јер јунак који прича у првом лицу понекад ће и завршавати на другачијем месту у односу на оно где је почео, али због истрошености искуства и оне равнодушности, неће заправо доћи ни на једну нову и неистражену локацију. Кретање у *Једном живојћу какав јесте* никад није $A \rightarrow B$, већ увек $A \rightarrow A_2$.

Формула $A \rightarrow A_2$ је и најбољи маркер збирке. Све приче у Герзићевој књизи прате овај образац привидног кретања и истоветности у мноштву. Приче које су успешно испратиле ту поетику су и најупечатљивије и најуспелије у збирци; то су текстови децентрираности и добро укомпонованих слободних асоцијација („Ништа“) и текстови у чијој се инфлацији слика и представа налази једна богата и добро написана проза (у причама попут „Испред неба, преко мене“ препознајем и неколико сижеа који могу бити и засебне кратке приче: читање једне исте странице у тами купеа, упознавање са имагинарном линијом која дели град Беч од Балкана, сусрет са двојником непознатог човека...). Укратко, приче које су успешне, успешне су јер на прави начин остварују наведену формулу, и то су приче које упечатљиво износе представу Герзићевог затвореног света (и затворених осећаја).

Са друге стране, не баш успеле приче су оне које су покупиле лоше конотације маркера $A \rightarrow A_2$. Такве приче нигде не воде и ни о чему не говоре; то су испразни текстови који деле лоше особине доброг дела наслова Герзићевих прича (независно од квалитета самих наратива, већина Герзићевих наслова је неинспиративна, незанимљива, олако одабрана и, на крају, толико заборавна да ће читаоцу побећи из свести после првог окретања странице). Неколико је разлога њихове неуспелости. У првом случају, оне представљају тек бледе варијације оних добрих текстова: „Малитунде“, „У понедељак ујутро“, „Боље икад него“ и још неколико прича из другог дела збирке су само *more of the same* оних мотивских мозаика (град, журке, секс, путовања) који су много боље изведени у причама које су им претходиле и које се врло брзо свode на пуко ређање слика без значајнијег ауторског инпута, чиме врло наликују, рецимо, сајнфелдовском нихилизму, али без сајнфелдовског хумора, или тек мало сређенијем дневничком запису аутора. У слабије приче бих убројао и оне које имају врло јасно дефинисану радњу, за разлику од слободног кретања или слободног низања слика-асоцијација, са јасним уводом, заплетом и расплетом („Како сам умро, поново оживео“, „Манијева завршница“ „Дејство гама зрака на сабласне невене“). То је конструкција која Герзићу једноставно не погодује: он је најбољи када је кинематограф и када ређа слике у својству помало тупог и смореног приповедача, а у случају „ређања догађаја“ његове приче постају управо то: једно незанимљиво ређање догађаја, попут испитивања у полицијској станици или умирања комшије у згради, са подједнако незанимљивим, смореним ликовима. Још један доказ да је Герзић слабији када напусти своју зону комфора су и две приче („Један живот какав јесте“, „Што је било

са Адамом?“) које не представљају токове опажања већ токове мисли/свести, и које својим стилем (неповезане речи и синтагме интерпункцијски повезане са три тачке) више личе на дахтави управни говор него на успешно написан ток свести, и више асоцирају на извештаченост него на истински опоетизован говор: ... *људи... ђолуђа-воли... иџак су и људи... жао ми је људи и умела сам да их волим. Бој је имао брајџа... ђроіао іа је на Земљу... и људи су насџали од ђој ђолубрајџа.*

Будући да је *Један живоџ* какав *јесџе* ипак збирка која је настала селекцијом двадесетогодишњег стваралаштва Боривоја Герзића, таквих слабих места је знатно мање од оних јаких и чврстих. Међутим, чини ми се да та чврста места никада не опчињавају (да употребим ту набоковштину), већ просто одају утисак добро скројених текстова у којима се јасно види успешан пренос пишчевих замисли на папир. А када се те замисли дешифрију – на пример, у кључу ентропичности једног урбаног хабитуса – онда све приче, не само оне мање квалитетне, почињу наликовати на варијацију једне исте теме, некад мање, а некад више успешне. Варијација је, мислим, главна Герзићава коб: међу његовим dobrим текстовима као да је нема довољно, а оне приче које представљају одступање од његовог главног модуса једноставно нису на истом нивоу као текстови где је он најјачи.